

Studenten naar Duitsland?

De oorsprong van die plotselinge crisis lag op de sector van de arbeidsinzet, om precies te zijn: bij *Generalkommissar* Schmidt, onder wie die arbeidsinzet was komen te ressorteren sinds *Gauleiter* Sauckel eind maart '42 door Hitler benoemd was tot *Generalbevollmächtiger für den Arbeitseinsatz*. Enkele weken later, begin april, was toen binnen het *Reichskommissariat* de *Hauptabteilung Soziale Verwaltung* (de Duitse dienst die via de z.g. *Fachwerber* bij de gewestelijke arbeidsbureaus een maximum aan Nederlandse arbeiders naar Duitsland zond) uit het *Generalkommissariat für Finanz und Wirtschaft* gelicht en aan Schmidts *Generalkommissariat zur besonderen Verwendung* toegevoegd. Begrijpelijk was het wèl dat Sauckel die in de *NSDAP* carrière gemaakt had, in de bezette gebieden nu juist de hoogste partijvertegenwoordigers met de verantwoordelijkheid belastte om hem aan de nodige buitenlandse arbeiders te helpen en wij nemen voorts aan dat de eerzuchtige Schmidt er geen bezwaar tegen had, die nieuwe verantwoordelijkheid op zich te nemen; daarbij voorzag deze evenwel niet dat zij hem voor steeds moeilijker dilemma's zou plaatsen. Immers (dr. B. A. Sijes heeft dat in zijn gedetailleerde studie *De Arbeidsinzet* terecht onderstreept), Schmidts primaire taak was, er als naaste adviseur van Seyss-Inquart en als diens rechterhand op de sector van de binnenlandse politiek voor te zorgen dat Nederland geleidelijk naar het Derde Rijk zou toegroeien – dat vergde een vermijden van grote schokken en van onrust. En nu zou hij als gevolmachtigde van Sauckel voor de uitvoering van opdrachten moeten gaan zorgen die keer op keer aan het Nederlandse bedrijfsleven een grote schok zouden toebrengen en onder de bevolking de onrust doen toenemen. Anders gezegd: als Sauckels gevolmachtigde moest Schmidt zichzelf op zijn andere terreinen van werkzaamheid gaan tegenwerken. Onvermijdelijk was het dat hieruit, mede gegeven Schmidts aard, een grillig beleid zou resulteren. Wat zich in december '42 in de studentenwereld ging afspelen, vormt daarvan een tekenend voorbeeld.

In de maanden april tot en met november '42 waren, van de grensarbeiders afgezien, in totaal honderdvijfduizend Nederlandse arbeiders naar Duitsland vertrokken (wij komen hier in dit deel nog op terug) – dat was vijfduizend *meer* dan in het gehele jaar '41, maar het was vier-en-twintigduizend *minder* dan Sauckel tussen 1 april en 30 november geëist had. Diens ontevredenheid was van maand tot maand toegenomen. Welnu, op 2 december ontving Schmidt opeens instructie, er zorg voor te dragen dat nog in december niet minder dan vijf-en-twintigduizend werkkrachten naar Duitsland zouden vertrekken. Waar kon men die vinden? Het nieuwe hoofd van de *Hauptabteilung Soziale Verwaltung*, dr. G. A. Apitz, stelde een plan op: tienduizend